

*Торчевська Наталя Вікторівна,
кандидат педагогічних наук,
науковий співробітник лабораторії
професійної кар'єри Інституту
професійно-технічної освіти
НАПН України, м. Київ*

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ УЧНІВ ПТНЗ

***Анотація.** У публікації схарактеризовано та проаналізовано інтерактивні методи консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів: ділову гру, case метод, вебінари, «карусель», професійні форуми, веб-квести, чат з професійного консультування тощо. Доведено, що застосування наведених вище методів консультування сприятимуть набуттю учнями професійного досвіду, програванню ролі майбутнього професіонала, стимулюванню спонукальних мотивів до оволодіння майбутньою спеціальністю, засвоєнню правил із професійної етики майбутньої професії, активізації знань, здобутих у процесі вивчення загальноосвітніх предметів та уроках зі спеціальних дисциплін та виробничою працею, програванню складних ситуацій майбутньої професії, пошуком шляхів їх розв'язання, відпрацюванню навичок роботи із правильного добору літератури (науково-технічної, навчальної, нормативної, технічної документацією, довідниками тощо), активізації розумової і пізнавальної діяльності засобами реалізації принципів наочності, творчого підходу, стимулюванню спонукальних мотивів до оволодіння майбутньою спеціальністю, формуванню активної життєвої позиції у навчанні та майбутній професії.*

***Ключові слова:** інтерактивні методи, консультування з професійної кар'єри, учні професійно-технічних навчальних закладів, ділова гра, case метод, вебінари, «карусель», професійні форуми, веб-квести, чат з професійного консультування.*

Постановка проблеми. В умовах сучасної ринкової економіки нагальним завданням професійної школи є підготовка висококваліфікованих робітників, здатних спрогнозувати свою професійну діяльність, розкрити особистісний потенціал, свідомо програвати складні ситуації майбутньої професії, знаходити шляхи їх розв'язання тощо. У процесі здобуття учнями професійної освіти у ПТНЗ мають місце неповне усвідомлення значущості обраної професії, незнання особливостей професійної діяльності, відсутність консультування з професійної кар'єри під вивчення загальноосвітніх предметів, спеціальних дисциплін та виробничого навчання. На наше переконання, розв'язання цих питань уможлиблюється за умови активного застосування інтерактивних методів консультування з професійної кар'єри

учнів професійно-технічних навчальних закладів у навчально-виробничому процесі.

Викладене вище актуалізує посилення уваги інженерно-педагогічного складу професійно-технічних навчальних закладів до проблеми застосування інтерактивних методів консультування з професійної кар'єри учнів.

Аналіз літературних джерел. Акцентуємо увагу, що інтерактивна взаємодія вивчається ще з початку ХХ століття. Так, ще у 20-ті роки минулого століття у професійній школі України були поширеними методи проектів, бригадно-лабораторний, метод змінних пар тощо. Елементи інтерактивного навчання висвітлено в науковому доробку науковців радянського періоду С.Я. Батишева, С.У. Гончаренко, В.О. Сухомлинського, В.О. Скакуна та ін. Наприкінці ХХ ст. інтерактивні технології набули поширення в теорії та практиці американської школи, де їх використовують під час викладання різних дисциплін. Окремі методи інтерактивного навчання ґрунтовно представлено в працях сучасних дослідників В.Ю.Бикова, М.Ю. Кадемії, Л.В. Пироженко, О.І. Пометун, В.О. Радкевич та ін. Водночас інтерактивні методи консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів не стали предметом комплексних наукових досліджень, що й зумовило вибір теми нашої статті.

Мета публікації – схарактеризувати інтерактивні методи консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Завдання публікації – проаналізувати окремі інтерактивні методи консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, дефініція «інтерактив» походить з англ. «inter» – взаємний та «act» – діяти [4, с. 357]. Таким чином, у контексті нашого дослідження, під інтерактивними методами консультування з професійної кар'єри учнів ПТНЗ будемо розуміти такі

специфічні форми організації консультування з професійної кар'єри у процесі яких кожен учень буде спроможним:

- глибоко ознайомитися з професією та вимогами до майбутньої професійної діяльності (напруженість праці, ознаки матеріального виробництва (характер та предмет праці, професія виробничої чи невиробничої сфери) тощо ;

- виявити наявні невідповідності власних здібностей і особливостей обраної професії, оцінити здатність чи неможливість корекції цих невідповідностей;

- провести самоаналіз (власні інтереси, потреби, вподобання, здібності, покликання тощо);

- організувати конструктивні взаємовідносини в групі відповідно до правил і норм професійної етики;

- відчувати свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Цінним на нашу думку є й те, що під час застосування інтерактивних методів консультування відбувається через постійну, активну взаємодію усіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці) де і учень, і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами, які усвідомлюють що вони знають, уміють і здійснюють [4, с. 357].

Водночас позитивним є й те, що застосування інтерактивних методів консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів можливе усіма учасниками навчально-виховного процесу – майстрами виробничого навчання, викладачами спеціальних дисциплін, психологами, представниками комісії з професійного консультування.

Отже, перейдемо до детальнішого розгляду інтерактивних методів консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Суть *ділової гри* як інтерактивного методу консультування з професійної кар'єри учнів ПТНЗ полягає у підготовці до професійної

практичної діяльності, перебуванні у «штучно» створених умовах, максимально наближених до справжніх, реалізації зв'язку теорії з практикою, надання можливості спробувати застосувати набуті професійні знання в нестандартних виробничих умовах, підвищити рівень самостійності учня тощо.

Перевагою ділової гри є те, що вона являє собою систему, що коригується викладачем. Якщо гра відбувається в запланованому режимі, викладач не втручається в ігрові відносини, а тільки спостерігає й аналізує ігрову діяльність учнів. У ситуаціях, коли діяльність учнів не підпорядковується цілям і меті заняття, викладач має змогу внести корективи до гри, змінити її емоційне забарвлення. може проводитися усіма учасниками навчально-виховного процесу – майстрами виробничого навчання, викладачами спеціальних дисциплін, психологами, представниками комісії з професійного консультування. Водночас ділова гра може організовуватися усіма учасниками навчально-виховного процесу – майстрами виробничого навчання, викладачами спеціальних дисциплін, психологами, представниками комісії з професійного консультування.

Цінним на наше переконання є й те, що цей метод розкриває особистісний потенціал учнів: кожний учасник у змозі продіагностувати свої професійні знання наодинці, а також і в колективній роботі, демонструючи знання з професійної етики. У ході ділової гри активність учнів виявляється яскраво, має тривалий характер і «змушує» їх бути активними, спонукає до самоствердження та саморозвитку. Задача викладача – допомогти учневі виявити себе як професіонала, наголосити на зростанні його професійної майстерності, а також сформованих професійних якостях, що були виявлені в тій чи іншій ситуації (виробничій, етичній тощо).

Разом з тим, організація ділової гри можлива й у виробничих умовах – на заняттях із виробничої практики, або під час виробничої екскурсії на підприємство. За таких умов учень потрапляє у справжнє виробниче

середовище, сформований колектив підприємства, опиняється на місці майбутнього робітника.

Перевага ділової гри у контексті консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів полягає в тому, що:

- гра уможливорює скорочення часу накопичення професійного досвіду;
- гра дає можливість експериментувати з подією, знаходити різноманітні стратегії розв'язання поставлених задач тощо;
- у діловій грі «знаннями оволодівають не про запас, не для майбутнього застосування, не абстрактно, а в реальному для учасника процесі інформаційного забезпечення його ігрових дій, в динаміці розвитку сюжету ділової гри, у формуванні цілісного обрис професійної ситуації»;
- гра формує «у майбутніх спеціалістів цілісне уявлення щодо професійної діяльності в її динаміці»;
- ділова гра дає змогу набути соціального досвіду (комунікації, прийняття рішень тощо) [3].

Зауважимо, що в діловій грі має бути методично й теоретично ґрунтовно розроблено ігровий спосіб розгортання змісту тієї чи іншої професійної діяльності, що моделюється в грі, а також має передбачатися механізм організації пізнавальної розумової діяльності учнів, що спонукає викладача використовувати лише власний досвід та інтуїцію, що, на жаль, не є результативним [1].

Case-method. Слід наголосити на важливості застосування «case-методу» під час консультування з професійної кар'єри учнів ПТНЗ. На переконання О.І. Пометун та Л.В. Пироженко така технологія корисна при аналізі певних ситуацій, випадків із життя: правових, історичних, моральних тощо, в яких стикаються інтереси людей, життєві погляди, позиції. Такі ситуації можуть аналізуватись учнями індивідуально, в парах, у групах або аналізуватись колективно [6]. Технологія вчить учнів ставити питання,

відрізняти факти від думок, виявляти важливі та другорядні обставини, аналізувати та виносити рішення.

Під час застосування «case-методу» професійні ситуації, випадки слугують для учнів конкретними прикладами для ідей та узагальнень, забезпечують основу для високого рівня абстрагування та мислення, демонструють людські почуття та емоції, зацікавлюють учнів та захоплюють їхню увагу, допомагають зв'язати професійне навчання з досвідом реального життя, дають шанс реального застосування знань у професійній діяльності [6].

Вебінари. Ще одним з ефективних методів інтерактивного консультування з професії учнів професійно-технічних навчальних закладів є вебінари, що являють собою мережеве навчальне заняття, яке проводиться викладачем дистанційно з використанням різноманітних програмних засобів та мережевих ресурсів, що забезпечують високу інформаційну насиченість і активність учнів в режимі реального часу [2]. Цінним на нашу думку є те, що завдяки вебінарам уможлиблюється організація майстер-класів за участю кращих вітчизняних й іноземних виробників, які зможуть розкрити для учнів «секрети» професії, наочно, в режимі on-line продемонструвати передові методи і прийоми виробничої праці, новий інструмент, матеріали, а також дадуть вичерпні відповіді щодо досвіду роботи на виробництві тощо.

Мережевий характер навчання, що дозволяє вести заняття дистанційно - це головний плюс вебінару, порівняно з традиційним семінаром, що вимагає фізичної присутності всіх його учасників в одній аудиторії. Разом з тим, таке заняття максимально наближене до безпосередньої взаємодії, оскільки дозволяє викладачеві вести з учнями діалог в режимі реального часу. В сукупності це забезпечує порівняно невисоку собівартість організації занять-вебінарів за наявності необхідних технічних умов і зростання популярності вебінарів як ефективної форми додаткової освіти [2].

«Карусель», як інтерактивний метод консультування з професії учнів ПТНЗ забезпечує одночасне включення всіх учасників в активну роботу з

різними партнерами для обговорення дискусійних питань професійного характеру. Ця технологія застосовується:

- для обговорення будь-якої нагальної професійної проблеми з діаметрально протилежних позицій;
- для аналізування інформації щодо професійної діяльності, обраної професії тощо;
- для інтенсивної перевірки обсягу й глибини здобутих професійних знань (наприклад, термінології);
- для розвитку професійних умінь;
- відстоювати власну позицію відповідно до норм і правил професійної етики.

Зазначимо, що для професійного консультування з професійної кар'єри важливе значення мають і різного виду *професійні форуми*, інформацію яких учні використовують під час самостійної підготовки, а також у процесі підготовки до таких додаткових форм навчання як конференції, олімпіади, тематичні вечори. Педагогічні працівники мають передбачити підготовку не тільки інформації з поглиблення професійних знань, а й щодо глибокого огляду професії, секретів професійної майстерності, обміну професійним досвідом, організації майстер-класів. Така організація обов'язково має бути зі зворотнім зв'язком. У режимі on-line педагог має завжди надати кваліфіковану допомогу учневі: дати відповідь на складні запитання, проінформувати щодо особливостей професійної діяльності тощо.

Веб-квест – являє собою одну з найбільш ефективних моделей використання Інтернету в навчальному процесі. Разом з тим, веб-квест – це:

- проблемне завдання, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернету;
- формат уроку орієнтований на розвиток пізнавальної, пошукової діяльності учнів, на якому значна частина інформації здобувається через ресурси Інтернету;

- це дидактична структура, в рамках якої викладач удосконалює пошукову діяльність учнів, задає їм параметри цієї діяльності і визначає її час. Викладач перестає бути джерелом знань, але створює необхідні умови для пошуку і обробки інформації [5].

Для консультування з професійної кар'єри важливим є те, що така діяльність перетворює учнів на активних суб'єктів навчальної діяльності, підвищуючи не лише мотивацію до процесу здобуття професійних знань, оволодіння навичками самостійної роботи, але й відповідальність за результати цієї діяльності і їх презентацію.

Водночас важливою є викладена детальна інформація щодо майбутньої професійної діяльності учнів професійно-технічних навчальних закладів на сайті *«Портал професійного консультування»*. Зокрема, для нашого дослідження цінним є робота чату, де кожен учень може поставити важливі для нього питання в режимі онлайн та отримати кваліфіковану відповідь, консультацію. Разом з тим, на порталі для учня наявні професійне тестування, професіограми, представлено рейтинг професій [7].

Висновки.

Таким чином, застосування інтерактивних методів консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів сприятиме:

- набуттю професійного досвіду, програванню ролі майбутнього професіонала;
- здобуттю і поглибленню професійних знань (наприклад, оформлення технічної документації, розв'язання виробничих питань, задач тощо);
- засвоєнню правил із професійної етики майбутньої професії;
- активізації знань, здобутих у процесі вивчення загальноосвітніх предметів та уроках зі спеціальних дисциплін та виробничою працею;
- програванню складних ситуацій майбутньої професії, пошуком шляхів їх розв'язання;

- відпрацюванню навичок роботи із правильного добору літератури (науково-технічної, навчальної, нормативної, технічної документацією, довідниками тощо);
- активізації розумової і пізнавальної діяльності засобами реалізації принципів наочності, творчого підходу;
- стимулюванню спонукальних мотивів до оволодіння майбутньою спеціальністю;
- розкриттю особистісного потенціалу;
- розвитку кмітливості та взаємодії у колективі;
- розширенню світогляду;
- формуванню активної життєвої позиції у навчанні та майбутній професії.

Насамкінець зазначимо, що проведене нами дослідження багатоаспектне і не вичерпується окресленою науковою розвідкою. Серед перспективних напрямів роботи виокремимо використання сервісів Інтернет для консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Література

1. Блинов А. Интерактивные методы в образовательном процессе [Електронний ресурс] : уч. пособ. – М., 2014. — Режим доступу до журналу: https://books.google.com.ua/books?id=UGX3CwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
2. Вебінар як форма дистанційного інтерактивного навчання // Вища освіта в Україні [Електронний ресурс] : Osvita.ua. Видавництво «Плеяди». – Режим доступу до журналу: <http://osvita.ua/vnz/43979/>
3. Деловая игра как метод активного обучения // <http://do.gendocs.ru/docs/index-213074.html>
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Ільченко О.В. Використання web-квестів у навчально-виховному процесі // Методика та технологія. Форум «Урок» [Електронний ресурс] : Osvita.ua. Видавництво «Плеяди». – Режим доступу до журналу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/30113/
6. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання /О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. – К.: А.С.К., 2004. – 192 с.
7. Портал професійного консультування [Електронний ресурс].–Режим доступу до документа:<http://profi.org.ua/structura.shtml>

Наталья Торчевская,
научный сотрудник лаборатории
профессиональной карьеры Института
профессионально-профессионального
образования НАПН Украины

ИНТЕРАКТИВНЫЕ МЕТОДЫ КОНСУЛЬТИРОВАНИЯ ПО ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КАРЬЕРЕ УЧЕНИКОВ ПТУЗ

Аннотация. В публикации охарактеризованы и проанализированы интерактивные методы консультирования по профессиональной карьере учеников профессионально-технических учебных заведений: деловая игра, case метод, вебинары, «карусель», профессиональные форумы, веб-квесты, чат по профессиональному консультированию и т.д. Доказано, что использование названных выше методов консультирования способствует приобретению учениками профессионального опыта, проигрыванию роли будущего профессионала, стимулированию побудительных мотивов к овладению будущей специальностью, освоению правил по профессиональной этике будущей профессии, активизации знаний, которыми овладели в процессе изучения общеобразовательных предметов и уроках специальных дисциплин и производительным трудом, проигрыванию сложных ситуаций будущей профессии, поиском путей их решения, отработыванию навыков работы по правильному отбору литературы (научно-технической, учебной, нормативной, технической документации, словарями и т.д.), активизации мыслительной и познавательной деятельности через реализацию принципов наглядности, творческого подхода, стимулированию побудительных мотивов к овладению будущей специальностью, формированию активной жизненной позиции в обучении будущей профессии.

Ключевые слова: интерактивные методы, консультирование по профессиональной карьере, ученики профессионально-технических учебных заведений, деловая игра, case метод, вебинары, «карусель», профессиональные форумы, веб-квесты, чат по профессиональному консультированию.

Torchevskaya Natalia Viktorovna,
candidate of pedagogical sciences,
Researcher at the Laboratory of Professional
Career at the Institute of vocational education
and training of NAES of Ukraine

INTERACTIVE METHODS OF COUNSELING ON VOCATIONAL TRAINING FOR STUDENTS OF VOCATIONAL SCHOOLS

Abstract. The publication describes and analyzes the interactive methods of vocational guidance counseling for students of vocational schools: business game, case method, webinar, "carousel", professional forums, web quests, chat on professional counseling, etc. It is proved that application of the above mentioned methods of counseling will help students gain professional experience, lose the role of the future professional, stimulate motivation to master the future specialty, learn the rules from the professional ethics of the future profession, increase the knowledge gained in the process of studying general subjects and lessons from special disciplines, and industrial labor to lose the complex situations of the future profession, to find ways to solve them, to work out the skills of work on the correct selection of literature (scientific, technical, educational, normative, technical documentation, reference books, etc.), activating the mental and cognitive activity by means of implementing the principles of visibility, creativity, stimulation motivating motives for mastering the future specialty, forming an active life position in learning and the future profession.

Keywords: interactive methods, professional career counseling, vocational school students, business game, case method, webinar, carousel, professional forums, web quests, chat on professional counseling.